

EXPLANATORY NOTES

MESUR LLYWODRAETH LEOL (CYMRU) 2011

CYFLWYNIAD

ESBONIAD AR ADRANNAU

RHAN 1 – CRYFHAU DEMOCRATIAETH LEOL

- Adran 1 - Dyletswydd i gynnal arolwg
- Adran 2 – Cwblhau arolwg a chyhoeddi gwybodaeth
- Adran 3 – Canllawiau ynghylch arolygon
- Adran 4 – Mynychu cyfarfodydd o bell
- Adran 5 – Adroddiadau blynyddol gan aelodau o awdurdod lleol
- Adran 6 – Amseru cyfarfodydd cyngor
- Adran 7 – Hyfforddi a datblygu aelodau o awdurdod lleol
- Adran 8 – Pennaeth gwasanaethau democrataidd
- Adran 9 – Swyddogaethau gwasanaethau democrataidd
- Adran 10 – Dyletswydd i fabwysiadu rheolau sefydlog ynghylch rheoli staff
- Adran 11 – Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau gwasanaethau democrataidd
- Adran 12 – Aelodaeth
- Adran 13 – Is-bwyllgorau
- Adran 14 – Trafodion etc
- Adran 15 – Cynnal cyfarfodydd: pa mor aml
- Adran 16 – Cyflawni swyddogaethau
- Adran 17 – Terfynu aelodaeth pan fo person yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
- Adran 18 – Adroddiadau ac argymhellion gan bennaeth y gwasanaethau democrataidd
- Adran 19 – Adroddiadau ac argymhellion gan bwyllgorau gwasanaethau democrataidd

Adran 20 – Swyddogaethau awdurdod lleol nad ydynt i'w dirprwyo

Adran 21 – Swydd pennaeth gwasanaethau democrataidd i fod yn swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol

Adran 22 – Ystyr “aelod”

RHAN 2 – ABSENOLDEB TEULUOL AR GYFER AELODAU AWDURDODAU LLEOL

Adran 23 – Yr hawl i absenoldeb teuluol

Adran 24 – Absenoldeb mamolaeth

Adran 25 – Absenoldeb newydd-anedig

Adran 26 – Absenoldeb mabwysiadu

Adran 27 – Absenoldeb mabwysiadu newydd

Adran 28 – Absenoldeb rhiant

Adran 29 – Rheoliadau atodol

Adran 30 – Canllawiau

Adran 31 – Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 1972

Adran 32 - Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 2000

Adran 33 – Dehongli Rhan 2

RHAN 3 – TREFNIADAU LLYWODRAETHU SYDD AR GAEL

Adran 34 – Diddymu gweithrediaeth maer a rheolwr cyngor

Adran 35 – Awdurdodau i roi trefniadau gweithrediaeth yn lle trefniadau amgen

Atodlen 1 – Newid trefniadau amgen yn drefniadau gweithrediaeth

Adran 36 – Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 4 – NEWIDIADAU MEWN TREFNIADAU GWEITHREDIAETH

Adran 37 – Y pŵer i fabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth

Adran 38 – Y cynigion ar gyfer mabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth

Adran 39 – Cynnwys y cynigion

Adran 40 – Refferenda

Adran 41 – Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: dim refferendwm

Adran 42 – Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: refferendwm

Adran 43 – Cyhoeddusrwydd i'r cynigion

Adran 44 – Rhoi'r cynigion ar waith

Adran 45 – Camau gweithredu os yw'r newid yn cael ei wrthod mewn refferendwm

Adran 46 – Newid mewn trefniadau gweithrediaeth y mae'n ofynnol ei gymeradwyo mewn refferendwm

Adran 47 – Dehongli

Adran 48 – Y p#er i amrywio'r ffurf bresennol ar weithrediaeth

Adran 49 – Y cynigion ar gyfer amrywio'r ffurf ar weithrediaeth

Adran 50 – Cynnwys y cynigion

Adran 51 – Rhoi'r cynigion ar waith

Adran 52 – Y pwerau sy'n caniatáu amrywio pwerau gweithrediaeth

Adran 53 – Ffurfiâu ar weithrediaeth

Adran 54 – Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 5 – SWYDDOGAETHAU AWDURDOD LLEOL: CYFLAWNI GAN BWYLLGORAU A CHYNGHORWYR

Adran 55 – Yr ardal a gwmpesir ac aelodaeth

Adran 56 – Arfer swyddogaethau gan gynghorwyr

Adran 57 – Darpariaeth ganlyniadol

RHAN 6 – TROSOLWG A CHRAFFU

Adran 58 – Y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

Adran 59 – Craffu ar bersonau dynodedig

Adran 60 – Hysbysu personau dynodedig am adroddiad neu argymhellion

Adran 61 – Personau dynodedig

Adran 62 – Rhoi sylw i safbwyntiau'r cyhoedd

Adran 63 – Cyfeirio materion at bwyllgor trosolwg a chraffu etc

Adran 64 – Y ddyletswydd i ymateb i bwyllgor trosolwg a chraffu

Adran 65 – Darpariaeth ganlyniadol i adrannau 62 a 63

Adran 66 – Y ddarpariaeth mewn rheolau sefydlog ynghylch penodi personau i gadeirio pwyllgorau

Adran 67 – Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan bwyllgor

Adran 68 – Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan gr#p nad yw'n gr#p gweithrediaeth

- Adran 69 – Sut y mae penodiadau i'w gwneud mewn achosion eraill
- Adran 70 – Y penodiadau sydd i'w gwneud gan grwpiau gwleidyddol
- Adran 71 – Methiant i wneud penodiadau yn unol ag adran 69
- Adran 72 – Newidiadau yng nghyfansoddiad gweithrediaeth
- Adran 73 – Swyddi gwag achlysurol ymhlith cadeiryddion pwyllgor
- Adran 74 – Yr awdurdod yn penderfynu ar ddarpariaeth benodi
- Adran 75 – Darpariaeth atodol a dehongli
- Adran 76 – Canllawiau a chyfarwyddiadau ynghylch cyfethol
- Adran 77 – Blaengynlluniau a gwybodaeth arall am benderfyniadau
- Adran 78 – Gwahardd pleidleisio o dan gyfarwyddyd chwip plaid a datgan cyfarwyddyd gwaharddedig chwip plaid
- Adran 79 – Canllawiau a chyfarwyddiadau
- Adran 80 – Dehongli'r Bennod hon
- Adran 81 – Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau archwilio
- Adran 82 – Aelodaeth
- Adran 83 – Trafodion etc
- Adran 84 – Cyfarfodydd: pa mor aml i'w cynnal
- Adran 85 – Canllawiau
- Adran 86 – Terfynu aelodaeth aelod pan fydd yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
- Adran 87 – Dehongli etc

RHAN 7 –CYMUNEDAU A CHYNGHORAU CYMUNED

- Adran 88 – Cynnull cyfarfodydd cymunedol gan etholwyr llywodraeth leol
- Adran 89 – Hysbysiad am gyfarfod cymunedol a gafodd ei gynnull gan etholwyr llywodraeth leol
- Mae adran 90 – Y cyfleuster ar gyfer darparu hysbysiadau electronig am gynnull cyfarfodydd cymunedol
- Adran 91 – Camau gweithredu ar ôl cael hysbysiad am gynnull gyfarfod cymunedol
- Adran 92 – Hysbysiad cyhoeddus am gyfarfod cymunedol
- Adran 93 – Galw am bleidleisio cymunedol
- Adran 94 – Hysbysiad sydd i'w roi gan y swyddog canlyniadau ar ôl cymryd pleidlais o ganlyniad i gyfarfod cymunedol

Adran 95 – Penderfyniad swyddog monitro o ran y cyngor y mae'r pleidleisio'n ymwneud â'i swyddogaethau

Adran 96 – Ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol gan gyngor cymuned

Adran 97 – Y camau gweithredu sydd i'w cymryd yn dilyn ystyriaeth gan gyngor cymuned o ganlyniadau pleidleisio cymunedol penodol

Adran 98 – Prif gyngor yn ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol

Adran 99 – Prif gyngor yn egluro'i ymateb i bleidleisio cymunedol

Adran 100 – Diddymu darpariaethau presennol ynghylch sefydlu a diddymu cynghorau cymuned etc.

Adran 101 – P#er cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i sefydlu cyngor cymuned

Adran 102 – Gorchmynion i sefydlu cynghorau cymuned ar wahân gyfer cymunedau

Adran 103 – P#er cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i ddiddymu ei gyngor cymuned ar wahân

Adran 104 – Gorchmynion i ddiddymu cynghorau cymuned ar wahân ar gyfer cymunedau

Adran 105 – P#er cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn grwpio ei gymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin

Adran 106 – Gorchmynion yn grwpio cymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin

Adran 107 – P#er cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn ychwanegu ei gymuned at gr#p o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin

Adran 108 – Gorchmynion yn ychwanegu cymuned at gr#p o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin

Adran 109 – P#er cyngor dros gr#p o gymunedau i wneud cais am orchymyn yn diddymu'r gr#p

Adran 110 – Gorchmynion yn diddymu gr#p o gymunedau

Adran 111 – P#er cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn gwahanu cymuned oddi wrth gr#p o gymunedau

Adran 112 – Gorchmynion yn gwahanu cymunedau oddi wrth gr#p o gymunedau

Adran 113 – P#er Gweinidogion Cymru i newid trothwy pleidleisio mewn cysylltiad â threfniadaeth cynghorau cymuned

Adran 114 – Trefniadaeth cymunedau a'u cynghorau: diwygiadau canlyniadol

Adran 115 – Darpariaeth drosiannol

Adran 116 – Gofyniad am hysbysiad cyhoeddus pan fo seddau gwag aelodau cynghorau cymuned i'w llenwi drwy gyfethol

- Adran 117 – Canllawiau ynghylch rhoi hysbysiad cyhoeddus am gyfethol
- Adran 118 – Penodi cynrychiolwyr ieuentid cymunedol gan gynghorau cymuned
- Adran 119 – Gofynion hysbysu mewn cysylltiad â phenodi cynrychiolydd ieuentid
- Adran 120 – Canllawiau ynghylch penodi cynrychiolwyr ieuentid cymunedol
- Adran 121 – Effaith penodi cynrychiolydd ieuentid cymunedol
- Adran 122 – Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw ardaloedd cymunedol o dan adolygiad
- Adran 123 – Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw trefniadau etholiadol ar gyfer cymunedau o dan adolygiad
- Adran 124 – Arfer swyddogaethau gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru ar ran prif gynghorau
- Adran 125 – Y symiau sy'n daladwy mewn cysylltiad ag adolygiadau a gynhaliwyd gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru
- Adran 126 – Pwerau cynghorau cymuned i hybu llesiant
- Adran 127 – Addasiadau i ddeddfiadau'n atal neu'n rhwystro cyngor cymuned rhag arfer ei bwerau llesiant
- Adran 128 – Darpariaeth drosiannol
- Adran 129 – Pŵer Gweinidogion Cymru i dalu grantiau i gynghorau cymuned
- Section 130 - Power to set out model charter agreement
- Adran 131 – Cyfarwyddiadau sy'n gwneud mabwysiadu cytundebau siarter enghreifftiol yn ofynnol
- Adran 132 – Canllawiau ynghylch cytundebau siarter enghreifftiol
- Adran 133 – Ymgynghori
- Adran 134 – Cynlluniau ar gyfer achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol
- Adran 135 – Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: meini prawf
- Adran 136 – Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ceisiadau
- Adran 137 – Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ffioedd
- Adran 138 – Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: tynnu achrediad yn ôl
- Adran 139 – Ceisiadau am achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: dirprwyau swyddogaethau
- Adran 140 – Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: canlyniadau

RHAN 8 –AELODAU: TALIADAU A PHENSIYNAU

Adran 141 – Y Panel

Atodlen 2 – Y Panel

Adran 142 – Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau

Adran 143 – Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau

Adran 144 – Awdurdodau perthnasol, aelodau etc

Adran 145 – Adroddiadau blynyddol

Adran 146 – Adroddiad blynyddol cyntaf

Adran 147 – Adroddiadau blynyddol dilynol

Adran 148 – Ymgynghori ar adroddiadau drafft

Adran 149 – Cyfarwyddiadau i amrywio adroddiadau drafft

Adran 150 – Gofynion gweinyddol mewn adroddiadau

Adran 151 – Gofynion cyhoeddusrwydd mewn adroddiadau

Adran 152 – Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau

Adran 153 – Cydymffurfio â gofynion y Panel

Adran 154 – Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â'u hawl i gael taliadau

Adran 155 – Peidio â gwneud taliadau

Adran 156 – Cyfarwyddiadau i gydymffurfio â gofynion

Adran 157 – Canllawiau

Adran 158 – Y P#er i wneud addasiadau i ddarpariaeth ynghylch y Panel

Adran 159 – Dehongli Rhan 8

Adran 160 – Diwygiadau canlyniadol

Atodlen 3 – Taliadau a phensiynau: Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

RHAN 9 – CYDLAFURIO A CHYFUNO

Adran 161 – Canllawiau ynghylch cydlafurio rhwng awdurdodau gwella Cymreig

Adran 162 – P#er i wneud gorchymyn cyfuno

Adran 163 – Materion etholiadol

Adran 164 – Gofyniad i gynnal refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig

Adran 165 – P#er i gyfarwyddo refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig

Adran 166 – Darpariaeth atodol, gysylltiedig, ganlyniadol, drosiannol a darpariaeth arbed

These notes refer to the Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (c.4)

Adran 167 – Adolygu trefniadau etholiadol

Adran 168 – Diwygiad i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972

Adran 169 – Y weithdrefn sy'n gymwys i orchymyn cyfuno

Adran 170 – Cywiro gorchmynion

Adran 171 – Dehongli

RHAN 10 – CYFFREDINOL

Adran 172 – Gorchmynion a rheoliadau

Adran 173 – Y weithdrefn sy'n gymwys i orchmynion penodol o dan adran 127

Adran 174 – Canllawiau a chyfarwyddiadau

Adran 175 – Dehongli

Adran 176 – Diwygiadau canlyniadol a diddymiadau

Atodlen 4 – Diddymiadau a dirymiadau

Adran 177 – Y p#er i wneud darpariaeth atodol

Adran 178 – Cychwyn

Adran 179 – Enw byr

COFNOD O'R TRAFODION YNG NGHYNULLIAD CENEDLAETHOL CYMRU